

The Meaning of Yosef's Dreams

By Rav Elchanan Samet

PROPHETIC DREAMS?

Were Yosef's dreams prophetic? Did they foretell the future, like the dreams of Pharaoh's ministers and Pharaoh's own double dream? According to Chazal and the commentaries, there is no doubt that this is the case (see, for instance, Rashi 37:11 and 37:20). Furthermore, the dreams do, in fact, turn out to be true: in the story of Yosef and his brothers the dreams occupy a central position in the plot and they themselves reflect the hidden Divine Providence guiding the events. It doesn't seem logical that that Yosef's own dreams, which serve as the starting point for the whole story, should be an exception to the rule applying to all the other dreams in the narrative. But when we compare Yosef's pair of dreams to the two following pairs later on in the story, there are some important differences, casting doubt on our certainty:

1. Each of the dreams of the ministers and of Pharaoh merits an interpretation by Yosef which explains not only the general message but also each and every detail which they contain. Yosef's dreams, on the other hand, are given no detailed, authoritative solution throughout the story.
2. After Yosef explains to the ministers and to Pharaoh the meaning of their respective dreams, the Torah goes on to describe the full realization of the dream in accordance with Yosef's explanation (40:22, 41:54). Thus we know that these were Divine messages to these people. With regard to Yosef's dreams, though, there is no explicit testimony in the Torah as to whether and how they were realized.
3. From the way in which the events follow exactly the explanations given for the dreams, we learn what a special gift of Divine inspiration Yosef was blessed with, such that he was able to decode God's messages sent to mortals in the form of symbolic dreams. Indeed, in explaining these dreams Yosef takes great pains to emphasize God's role (40:8; 41:16, 25, 28, 32, 38, 39), but God's name is not mentioned even once in connection with Yosef's own dreams.
4. It is clear why God reveals to the ministers and to Pharaoh what is going to happen: the dreams represent a vehicle for change in Yosef's position, lifting him from a prisoner in the dungeon to the King of Egypt's right-hand man. But what is the purpose of God's message about the future to Yosef?

De Betekenis van Jozefs Dromen

Door Rav Elchanan Samet

PROFETISCHE DROMEN?

Waren Jozefs dromen profetisch? Voorspelden ze de toekomst, zoals de dromen van Farao's dienaars en Farao's eigen dubbele droom? Volgens Chazal en de commentaren, is daar geen twijfel over (zie bijv., Rashi 37:11 en 37:20). De dromen blijken bovendien feitelijk bewaarheid te zijn: in het verhaal van Jozef en zijn broers nemen de dromen een centrale plaats in de intrige en zelf weerspiegelen ze de verborgen Goddelijke Voorzienigheid die de gebeurtenissen begeleidt. Het lijkt niet logisch dat Jozefs eigen dromen, die als uitgangspunt voor het hele verhaal dienen, een uitzondering zou zijn op de regel die op alle andere dromen in het verhaal van toepassing is. Maar als we Jozefs paar dromen vergelijken met de volgende twee paren, later in het verhaal, zijn er enkele belangrijke verschillen, die twijfel zaaien rond onze zekerheid:

1. Elk van de dromen van de dienaars en van Farao krijgt door Jozef een interpretatie, die niet alleen de algemene boodschap verklaart, maar ook elk detail dat zij bevatten. Jozefs dromen, aan de andere kant, krijgen geen gedetailleerde, gezaghebbende oplossing in het verhaal.
2. Nadat Jozef aan de dienaars en aan Farao de betekenis van hun respectieve dromen uitlegt, gaat de Thora verder met de volledige realisatie van de droom te beschrijven in overeenstemming met Jozefs verklaring (40:22, 41:54). Zo weten we dat deze Goddelijke berichten aan deze mensen waren. Met betrekking tot Jozefs dromen is er evenwel geen expliciet getuigenis in de Thora over de vraag of en hoe ze werkelijkheid werden.
3. Uit de manier waarop de gebeurtenissen de uitleg voor de dromen precies opvolgen, leren we met wat een bijzondere gave van Goddelijke inspiratie Jozef werd gezegend, zodanig dat hij in staat was om Gods berichten naar stervelingen in de vorm van symbolische dromen te ontcijferen. Inderdaad, in het verklaren van deze dromen kostte het Jozef veel moeite om Gods rol te benadrukken (40:8; 41:16, 25, 28, 32, 38, 39), maar Gods naam wordt zelfs niet één keer genoemd in verband met Jozefs eigen dromen.
4. Het is duidelijk waarom God aan de dienaars en aan farao openbaart wat er gaat gebeuren: de dromen vormen een middel tot verandering in Jozefs positie, verhogen hem van een gevangene in de kerker tot de rechterhand van Egyptes koning. Maar wat is het doel van Gods boodschap aan Jozef over de toekomst?

PROBLEMS WITH THE STANDARD APPROACH

The commentaries provide no satisfactory answers to these questions: they see no reason to address the solution of Yosef's dreams, apparently since the matter appears quite simple. The message of Yosef's dreams is so clear as to appear not to require any explanation at all (unlike the dreams of the ministers and of Pharaoh, the symbolism of which is rather more difficult to fathom). Moreover, the explanation for Yosef's dream is readily to be found in the text, in the words of the brothers: "Will you then rule over us; will you then govern us?" and in the words of Ya'akov: "Will I and your mother and your brothers then come and bow down before you to the ground?" Although all of these utterances convey an obviously ironic tone and end in question marks, it is nevertheless clear that they represent an accurate interpretation of the dreams.

But this is not sufficient. Yosef himself teaches us that the person who interprets dreams needs to explain the significance of the dream's every detail. What, then, is the symbolic meaning of the brothers' sheaves bowing down to Yosef's sheaf in the first dream? Why do they not bow down to Yosef himself, as in the second dream? And why are the brothers symbolized in the second dream by stars, while in the first dream by sheaves? Why do the sun and moon suddenly appear in the second dream, symbolizing Ya'akov and his wife, while no parallel exists in the first dream? Moreover, what is common to both dreams is bowing down to Yosef (and for this reason Yosef says, "Behold I dreamed a FURTHER dream"). Why, then, is there a need for two dreams which essentially say the same thing? Yosef himself answers a similar question when he says (41:32), "[The reason for] the repetition of the dream twice to Pharaoh [is] to show that the matter is truly from God and that God will soon perform it." No such explanation can apply to the double-dream of Yosef, since a very long time - twenty-two years - must pass until his dream is realized.

THE FULFILLMENT OF THE DREAMS ACCORDING TO RASHI AND RAMBAN

Even with regard to the realization of Yosef's dream as the plot develops, the commentaries provide no satisfactory answers; the Torah provides no testimony at all. The verse, "And Yosef remembered the dreams which he had dreamed about them" (42:9), relates only to Yosef's own thoughts, and even this is subject to debate among the commentaries. Rashi maintains that "He knew that they had been fulfilled, for behold - they were bowing down to him," while the Ramban differs: I believe that the opposite is the case. The Torah is saying that when Yosef saw his brothers bowing down to him, he remembered all the dreams he had dreamed about them and he knew that one of them had not been realized on this occasion. He

PROBLEMEN MET DE KLASSIEKE BENADERING

De commentaren bieden geen bevredigende antwoorden op deze vragen: ze zien geen reden om met de oplossing van Jozefs dromen bezig te zijn, blijkbaar omdat de zaak heel simpel lijkt. De boodschap van Jozefs dromen is zo duidelijk dat ze enige uitleg helemaal niet vereist (in tegenstelling tot de dromen van de dienaars en van de farao, waarvan de symboliek moeilijker te doorgronden is). Bovendien is de verklaring voor Jozefs droom gemakkelijk in de tekst te vinden, in de woorden van de broers: "Zul jij dan over ons heersen, zul jij ons dan besturen?" en in de woorden van Ja'akov: "Zal ik en je moeder en je broers dan komen en tot op de grond voor je buigen?" Hoewel al deze uitingen een duidelijk ironische toon meedragen en met vraagtekens eindigen, is het toch duidelijk dat zij een nauwkeurige interpretatie van de dromen weergeven.

Maar dit is niet voldoende. Jozef zelf leert ons dat de persoon die dromen interpreteert, de betekenis van elk detail van de droom moet uitleggen. Wat is dan de symbolische betekenis in de eerste droom van de schoven van de broers die neerbuigen naar Jozefs schoof? Waarom buigen ze niet naar Jozef zelf, zoals in de tweede droom? En waarom worden de broers in de tweede droom voorgesteld door sterren, terwijl in de eerste droom door schoven? Waarom verschijnen in de tweede droom opeens de zon en de maan, Ja'akov en zijn vrouw symboliserend, terwijl er in de eerste droom geen parallel bestaat? Bovendien is het neerbuigen naar Jozef voor beide dromen gemeenschappelijk (en om deze reden zegt Jozef: "Zie, ik droomde NOG een droom"). Waarom zijn er dan twee dromen nodig die in wezen hetzelfde zeggen? Jozef zelf beantwoordt een soortgelijke vraag wanneer hij zegt (41:32): "[De reden voor] de droom tweemaal aan Farao te herhalen [is] om aan te tonen dat de zaak werkelijk van God is en dat het God binnenkort zal doen." Zo'n verklaring kan niet van toepassing zijn op de dubbele droom van Jozef, aangezien een zeer lange tijd - tweeëntwintig jaar - moet voorbijgegaan zijn tot zijn droom gerealiseerd werd.

DE VERVULLING VAN DE DROMEN VOLGENS RASHI EN RAMBAN

Zelfs met betrekking tot de realisatie van Jozefs droom naarmate de intrige zich ontwikkelt, bieden de commentaren geen bevredigende antwoorden; de Tora geeft helemaal geen getuigenis. Het vers, "En Jozef herinnerde zich de dromen, die hij over hen gedroomd had" (42:9), heeft alleen betrekking op Jozef's eigen gedachten, en zelfs dit is onderwerp van discussie volgens de commentaren. Rashi stelt dat "Hij wist dat ze vervuld waren, want zie - ze waren voor hem aan het buigen," terwijl de Ramban van mening verschilt: Ik geloof dat het tegenovergestelde het geval is. De Tora zegt dat toen Jozef zijn broers voor hem zag buigen, hij zich al de dromen herinnerde die hij over hen had gedroomd en hij wist dat een ervan bij deze gelegenheid niet was gerealiseerd. Hij wist uit de

knew from the explanation of his first dream that all of his brothers would bow down to him: "And behold, we were binding sheaves" – the "we" implied all eleven brothers, while he knew from the second dream that the second time the sun and moon and eleven stars would bow down to him. Further on the Ramban explains that Yosef's tactic of hiding his identity from his brothers was meant to bring about the realization of his dreams – first by making them bring Binyamin in order to realize the first dream, "and after the first dream was fulfilled, he told them [that he was Yosef] in order to bring about the fulfillment of the second dream." (Because after he told them, Ya'akov and his entire household came to him.) The Ramban summarizes as follows: "He did everything properly at the right time in order to realize the dreams, for he knew that they would truly come to be fulfilled."

A discussion of the Ramban's interpretation here is beyond the scope of this essay; we shall deal only with the question of the fulfillment of the dreams. The first dream was fulfilled, according to his explanation in chapter 43, when ALL the brothers come before Yosef (vv.15-16), and explicitly in verse 26 – "And they bowed down before him to the ground." But Yosef's dream is not mentioned there at all – neither in the Torah's testimony nor in Yosef's thoughts. Even more problematic is the second dream: nowhere at all is it mentioned that the entire family, including his father, bows down to Yosef. If this is the case, then the fulfillment of the second dream is not described anywhere, and we have no way of knowing if and when it happened in reality.

Lastly, let us return to the question of the purpose of the dreams: the Ramban attaches great importance to Yosef's dreams, for they are the key to understanding his surprising behavior in hiding his identity from his brothers. But the result cannot, in this case, serve as the explanation for its cause, because we still do not understand why Yosef dreamed these dreams.

THE MEANING OF THE PROSTRATION

The answer to our questions requires a detailed analysis of the dreams. The Torah seems to be hinting us that the dreams were not properly understood at first – neither by Yosef the dreamer, nor by the brothers, nor by Ya'akov. (As a result, the commentaries who rely on the utterances of the brothers and of Ya'akov are similarly mistaken.) What was their mistake? They all understood the repeated bowing down in the two dreams according to its literal meaning: "Shall I and your mother and all your brothers then come TO BOW DOWN BEFORE YOU TO THE GROUND?" The brothers, too, understood the prostration literally, as an expression of kingship and rule: "Will you then rule over us?" Therefore, the comment at the remainder of the story for the literal fulfillment of the dream in the prostration of the brothers before Yosef. But was this truly the language of the dreams?

toelichting van zijn eerste droom dat al zijn broers voor hem zouden neerbuigen: "En ziet, wij waren schoven aan het binden" – die "wij" hield alle elf broers in, terwijl hij uit de tweede droom wist dat de tweede keer de zon en de maan en elf sterren voor hem zouden buigen.

Verder legt de Ramban uit dat Jozefs tactiek van zijn identiteit voor zijn broers verbergen bedoeld was om zijn dromen te doen uitkomen – eerst door ze Binyamin te doen brengen met het oog op de eerste droom te realiseren, "en nadat de eerste droom vervuld werd, vertelde hij hen [dat hij Jozef was] om de vervulling van de tweede droom te brengen." (Want nadat hij hen dat zei, kwamen Ja'akov en zijn hele huishouden naar hem toe.) De Ramban vat het als volgt samen: "Hij deed alles netjes op het juiste moment om de dromen te realiseren, want hij weet dat ze echt zouden vervuld worden."

Een bespreking van het Rambans interpretatie valt hier buiten het bestek van dit essay; we behandelen alleen de kwestie van de vervulling van de dromen. De eerste droom ging, volgens zijn verklaring in hoofdstuk 43 in vervulling, als ALLE broers voor Jozef komen (vv.15-16), en expliciet in vers 26 – "En zij bogen zich voor hem neer op de grond." Maar Jozefs droom wordt daar helemaal niet vernoemd – noch door de Tora noch in Jozefs gedachten. Nog problematischer is de tweede droom: helemaal nergens wordt vermeld dat de hele familie, waaronder zijn vader, naar Jozef neerbuigt. Als dit het geval is, dan is de vervulling van de tweede droom nergens beschreven, en hebben we geen manier om te weten of en wanneer het in de werkelijkheid gebeurde.

Laten we, tot slot, terugkeren naar de vraag van het doel van de dromen: de Ramban hecht veel belang aan Jozefs dromen, want zij zijn de sleutel tot het begrijpen van zijn verrassende gedrag in het verbergen van zijn identiteit voor zijn broers. Maar het resultaat kan, in dit geval, niet dienen als verklaring voor de oorzaak, omdat we nog steeds niet begrijpen waarom Jozef deze dromen droomde.

DE ZIN VAN HET ZICH TER AARDE WERPEN

Het antwoord op onze vragen vereist een gedetailleerde analyse van de dromen. De Tora lijkt ons erop te wijzen dat de dromen in eerste instantie niet goed begrepen werden, - noch door Jozef noch dromer, noch door de broers, noch door Ja'akov. (Als gevolg hiervan hebben de commentaren die op de uitspraken van de broers en van Ja'akov berusten, zich eveneens vergist.) Wat was hun fout? Alle begrepen het herhaalde buigen in de twee dromen volgens zijn letterlijke betekenis: "Zullen ik en je moeder en al uw broeders ons dan komen NAAR DE GROND BUIGEN VOOR U?" Ook de broers begrepen het zich ter aarde werpen letterlijk, als een uitdrukking van koningschap en regeren: "Wil je dan over ons heersen?" Daarom die aantekening bij de rest van het verhaal voor de letterlijke vervulling van de droom in het zich ter aarde werpen van de broers voor Jozef. Maar was dit echt de taal van de dromen?

By comparison, should we seek the literal fulfillment of a detail such as the lean cows swallowing the fat cows in Pharaoh's dream? Yosef explains this detail as follows: "And there shall come about after them seven years of famine, AND ALL THE ABUNDANCE WILL BE FORGOTTEN in the land of Egypt... and there will be no reminder of the abundance in the land for the famine which will follow it..." Just as the cows are a symbol for years, the lean cows swallowing the fat cows is a symbol for a process which will stretch over a considerable time, and hence it is inappropriate to seek its fulfillment in one concrete event.

What, then, is the symbolism of the prostration? In one sense it is indeed rulership, but in a more profound sense the prostration expresses the dependence of he who bows down on the one before whom he bows. (Compare the following verses, where prostration expresses dependence and not rulership: Bereishit 23:7, 23:12, 47:31, Shemuel I 2:36.) The situation of dependence of the brothers and Ya'akov's household on Yosef is not difficult to find further on the story, and there is no need to locate it in any one particular concrete situation in which the brothers actually prostrate themselves before him.

THE MEANING OF THE FIRST DREAM

Let us now clarify the symbolism in Yosef's dreams. It is easy to understand that the first dream expresses the brothers' economic dependence on Yosef during the years of famine and during their stay in the land of Goshen. The sheaves are a symbol of produce and of bread. The dream comprises three stages, the beginning of each marked with the word "behold" (*hinei*):

1. Behold, we are binding sheaves
2. And behold, my sheaf arises and stands
3. And behold, your sheaves stand round about and prostrate themselves to my sheaf.

At first Yosef is included among the brothers – "we" – in the common economic effort on behalf of the family's sustenance (before he is sold). In the second stage there is a surprising turn of events: in the midst of all the brothers' joint work, Yosef's sheaf suddenly stands out; it straightens up and remains that way for some time. Stage 1 describes a natural scene; stage 2 describes a supernatural phenomenon. This stage refers to Yosef's remarkable rise in status. At this stage Yosef stands alone, and the brothers are not mentioned at all – neither in the dream nor in reality.

The third stage is also surprising: the sheaves of the brothers get up from their places, surround Yosef's sheaf and bow down to it. Here the brothers are reunited again with Yosef, as in stage 1, but this time not in a situation of equality but rather in a situation of dependence on Yosef, who is the distributor of produce. This is the stage during which the brothers go down to Egypt and the family is reunited there in order to survive the years of famine by Yosef's hand. Thus the entire story of Yosef is spread before us, from beginning to end, all rolled up in this dream.

Zullen we ter vergelijking zoeken naar de letterlijke vervulling van een detail, zoals de magere koeien die de vette koeien inslikken in Farao's droom? Jozef verklaart dit detail als volgt: "En er zullen daarna zeven jaren van hongersnood komen, EN ALLE OVERVLOED ZAL VERGETEN WORDEN in het land van Egypte ... en er zal geen herinnering zijn aan de overvloed in het land want de hongersnood die er op zal volgen ... "Net zoals de koeien een symbool voor jaren zijn, is het inslikken van de vette koeien door de magere koeien een symbool voor een proces dat zich over een aanzienlijke tijd zal uitstrekken, en dus past het niet om de vervulling ervan in één concreet geval te zoeken.

Wat is dan de symboliek van de ter aarde werping? In zekere zin is het inderdaad heerschappij, maar in een diepere zin drukt het ter aarde werpen van hem die neerbuigt zijn afhankelijkheid uit van degene voor wie hij buigt. (Vergelijk de volgende verzen, waar zich neerwerpen afhankelijkheid uitdrukt en niet heerschappij: Genesis 23:7, 23:12, 47:31, I Samuel 2:36). De situatie van afhankelijkheid van Jozef bij de broers en Ja'akov's huishouden is makkelijk verder op in het verhaal te vinden, en het is niet noodzakelijk om het in één bepaalde concrete situatie te plaatsen waarin de broers zich daadwerkelijk voor hem buigen.

DE BETEKENIS VAN DE EERSTE DROOM

Laten we nu de symboliek in Jozef's dromen verduidelijken. Het is gemakkelijk te begrijpen dat de eerste droom de economische afhankelijkheid van de broers uitdrukt van Jozef tijdens de jaren van hongersnood en tijdens hun verblijf in het land Gosen. De schoven zijn een symbool voor opbrengst en brood. De droom bestaat uit drie fasen, waarbij elke begint met het woord "ziet" (*hinei*):

1. Zie, wij binden schoven
2. En zie, mijn schoof komt overeind en staat rechtop
3. En ziet, uw schoven staan rondom en werpen zich ter aarde voor mijn schoof.

Eerst is Jozef inbegrepen bij de broeders - "wij" - in de gewone economische inspanning ten behoeve van het levensonderhoud van de familie (voordat hij wordt verkocht). In de tweede fase is er een verrassende wending: te midden van het gezamenlijke werk van alle broers, staat Jozefs schoof plots apart; hij gaat rechtop staan en blijft dat voor bepaalde tijd. Fase 1 beschrijft een natuurlijke scène; fase 2 beschrijft een bovennatuurlijk fenomeen. Deze fase heeft betrekking op Jozefs opmerkelijke toename in status. In dit stadium staat Jozef alleen, en de broers worden niet genoemd - noch in de droom noch in werkelijkheid.

De derde fase is ook verrassend: de schoven van de broers staan van hun plaatsen op, omgeven Jozefs schoof en buigen er voor neer. Hier zijn de broers weer met Jozef herenigd, zoals in fase 1, maar deze keer niet in een situatie van gelijkheid, maar eerder in een situatie van afhankelijkheid van Jozef, die de distributeur van opbrengsten is. Dit is de fase waarin de broers naar Egypte gaan en de familie er herenigd wordt om door Jozefs hand de jaren van hongersnood te overleven. Zo wordt het hele verhaal van Jozef voor ons uitgespreid, van begin tot eind, alles opgerold in deze droom.

Does the brothers' interpretation of this dream – "Will you then rule over us?" – suffice? It seems that it satisfied Yosef, but had he analyzed the more profound significance of the dream he would have been forced to reject his brothers' words and to tell them, "No; rather, the day will come when 'I will provide sustenance for you and your children' (50:21)."

THE MEANING OF THE SECOND DREAM

Let us now turn our attention to Yosef's second dream: "Behold, the sun and moon and eleven stars bow down to me." This is one single vision: Yosef is not represented by a symbol here; it is he himself before whom they bow, while the family is symbolized by the celestial bodies. It is difficult to describe the picture that Yosef saw in his dream, for even if the prostration of the sun and moon can be explained as a movement from one side of the heaven to the other, how are we to imagine the prostration of stars? However, as mentioned above, the symbol of prostration comes to express only dependence, and we do not need to know what material form this idea of dependence took in Yosef's dream.

How does the family's dependence on Yosef in the second dream differ from that described in the first? Clearly it cannot refer to the economic sphere. What are the sun, moon and stars in fact meant to symbolize? It seems that they symbolize Ya'akov's household as the foundation of the chosen nation. This nation is chosen to shed light to the world: "And all the families of the earth will be blessed in you". Indeed, the comparison of the future nation to the stars is first found in the *brit bein ha-betarim* when God tells Avraham (15:5): "Look to the heavens and count the stars, if you are able to count them. And He said to him, So will your descendants be..." (So too in God's words to Yitzchak, 26:4). Although there the emphasis is on the number of his descendants, the comparison is clearly also meant to describe the unique and illuminating quality of Avraham's seed. Ya'akov's household is the first cell of this nation compared to the stars, and the patriarch and matriarch of this family are quite naturally symbolized by the sun and moon.

How are these dependent on Yosef? It seems that the idea symbolized here is that the survival of Ya'akov's household and the foundation for the existence of the future chosen nation as a separate and illuminating element in the world, is dependent on Yosef. Not on Yosef as the distributor of food and produce (the symbolism of the sheaf in the first dream), but rather on Yosef the man, the person, his sensitivity and his spirituality. For Yosef's mission in Egypt is a dual one: he must take care of his family's physical survival during the years of famine, but no less important is his concern for the separate national-spiritual existence of his father's household in exile – the first exile of Am Yisrael.

Voldoet de interpretatie van deze droom door de broers - "Wil je dan over ons heersen?" ? Het lijkt erop dat het Jozef bevredigt, maar had hij de diepere betekenis van de droom geanalyseerd, zou hij gedwongen zijn om de woorden van zijn broers te verwerpen en om hen te vertellen, "Nee, maar veeleer zal de dag komen dat 'ik voor u en uw kinderen voedsel zal geven' (50:21)."

DE BETEKENIS VAN DE TWEDE DROOM

Laten we nu onze aandacht richten op Jozefs tweede droom: "Zie, de zon en de maan en elf sterren buigen voor mij." Dit is één visioen: Jozef wordt hier niet door een symbool voorgesteld; het is hijzelf voor wie zij buigen, terwijl de familie wordt gesymboliseerd door de hemellichamen. Het is moeilijk om het beeld te beschrijven dat Jozef in zijn droom zag, want zelfs als de neerbuiging van de zon en de maan kan worden uitgelegd als een beweging van de ene kant van de hemel naar de andere, hoe moeten wij ons dan de neerbuiging van sterren voorstellen? Maar, zoals hierboven vermeld, gaat het bij het symbool van neerbuigen alleen om de afhankelijkheid uit te drukken, en we hoeven niet te weten welke materiële vorm dit idee van afhankelijkheid in Jozefs droom aannam. Hoe verschilt de afhankelijkheid van de familie van Jozef in de tweede droom beschreven van die in de eerste? Het is duidelijk dat het niet naar de economische sfeer kan verwijzen. Wat moesten de zon, maan en sterren in feite symboliseren? Het lijkt erop dat ze Ja'akov's huishouden symboliseren als het fundament van het uitverkoren volk. Deze natie is uitverkoren om licht te schijnen naar de wereld: "En al de geslachten der aarde zullen in u gezegend worden ". Inderdaad; de vergelijking van de toekomstige natie met de sterren wordt voor het eerst gevonden in de *brit bein ha-betarim* als God Avraham vertelt (15:5): "Kijk naar de hemel en tel de sterren, als je in staat bent om ze te tellen. En Hij zei tot hem: Zo zal uw nageslacht zijn ... " (Zo ook in Gods woorden aan Yitschak, 26:4). Hoewel daar de nadruk ligt op het aantal van zijn nakomelingen, wordt de vergelijking duidelijk ook bedoeld om de unieke en verlichtende kwaliteit van Avrahams zaad te beschrijven. Ja'akov's huishouden is de eerste cel van deze natie vergeleken met de sterren, en de patriarch en de matriarch van deze familie worden heel natuurlijk gesymboliseerd door de zon en de maan. Hoe zijn deze van Jozef afhankelijk? Het lijkt erop dat het hier gesymboliseerd idee is dat het voortbestaan van Ja'akov's huishouden en de basis voor het bestaan van het toekomstig uitverkoren volk als een apart en verlichtend element in de wereld, afhankelijk is van Jozef. Niet van Jozef als de verdeler van levensmiddelen en opbrengsten (het symbool van de schoof in de eerste droom), maar veeleer van Jozef de mens, de persoon, zijn gevoeligheid en zijn spiritualiteit. Want Jozefs missie in Egypte is een dubbele: hij moet zorgen voor het fysiek overleven van zijn familie tijdens de jaren van hongersnood, maar niet minder belangrijk is zijn zorg voor het apart nationaal-geestelijk bestaan van het huishouden van zijn vader in ballingschap - de eerste verbanning van Am Yisrael.

Yosef prepares for the exile – not only in that he sees to the internal unity of the family as a precondition for surviving there, but also in his concern for outer appearances, "in order that you may dwell in the land of Goshen, for any shepherd is an abomination to Egypt" (46:34). Yosef also prepares for survival in exile in the sense that he takes care to preserve a longing in Ya'akov's household for the land of their forefathers, by organizing the funeral procession for Ya'akov to the land of Canaan, and by commanding his brothers prior to his own death, "The Lord will surely remember you and bring you up from this land to the land which He promised to Avraham, to Yitzchak and to Ya'akov" (50:25). Yosef's second dream, then, places upon him the responsibility for the spiritual existence of his family as the first cell of the nation of Israel.

Does Ya'akov's interpretation – "Shall I and your mother and your brothers then come and bow before you to the ground?" – suffice? Certainly not. This dependence of the sun and moon and stars does not necessitate any prostration at all in reality. Moreover, this dependence does not even require that these people be alive. Even after Ya'akov passes on, his light continues to illuminate the world: "Ya'akov our forefather did not die; so long as his descendants live, so does he" (Ta'anit 5b). And this light which will continue to illuminate the world through his descendants depends, once again, on Yosef. (This solves the problem posed by the fact that Rachel was already dead, assuming that the moon indeed symbolizes her.)

But just as Ya'akov failed to interpret the dream correctly, Yosef, too, misses its message. If this was not so, he should have argued with Ya'akov and said, "You will not come to bow down before me to the ground, but the day will come when the light of our family, which is meant to illuminate the world, will be dependent on me!" In Yosef's own words we see a hint of this aspect of his mission much later: "God sent me before you to preserve for you a remnant in the land and to keep you alive for a great deliverance" (45:7), and further on: "to be a numerous nation" (50:20).

Hence we conclude that the double dream, with its seemingly repeated message, is in fact preparing him for a double mission with regard to his family – on the one hand, economic survival; on the other hand, spiritual survival.

SERVITUDE, NOT RULERSHIP

But Yosef, who later on learned to solve other people's dreams, could not explain his own. For if he had interpreted his own dreams correctly, he would not have told them to his brothers and his father, expecting them to solve them as they did. The meaning of the dreams, as he understood them, was quite convenient for the youthful Yosef, for they suited his position in his father's house: "He would perform youthful fancies, styling his hair and beautifying his eyes in order to appear attractive" (Rashi 37:2). The striped coat which

Jozef bereidt zich voor op de ballingschap - niet alleen met dat hij de interne eenheid van het gezin als een voorwaarde ziet om daarin te overleven, maar ook in zijn zorg voor hun uiterlijk voorkomen, "opdat gij moogt wonen in het land Gosen, want elke herder is een gruwel voor Egypte" (46:34). Jozef bereidt ook voor om in ballingschap te overleven in de zin dat hij bij Ja'akov's huisgenoten ervoor zorgt een verlangen te bewaren naar het land van hun voorvaderen, door voor Ja'akov de rouwstoet naar het land Kanaän te organiseren, en door zijn broers voorafgaand aan zijn eigen dood op het hart te drukken: "de Heer zal u er zeker aan herinneren en zal u doen optrekken uit dit land naar het land dat Hij beloofde aan Avraham, aan Jitschak en Ja'akov" (50:25). Jozefs tweede droom legt dus op hem de verantwoordelijkheid voor het geestelijk bestaan van zijn familie als de eerste cel van het volk Israël.

Voldoet Ja'akov's interpretatie - "Zullen ik en je moeder en je broers dan komen voor u en tot aan de grond neerbuigen?"? Zeker niet. Deze afhankelijkheid van de zon en de maan en de sterren vereist in werkelijkheid helemaal geen onderwerping. Voorts vereist deze afhankelijkheid niet eens dat deze mensen in leven zijn. Zelfs na Ja'akovs overlijden, blijft zijn licht de wereld verlichten: "Onze voorvader Ja'akov is niet gestorven; zo lang als zijn nakomelingen leven, leeft hij" (Ta'anit 5b). En dit licht dat de wereld zal blijven verlichten door middel van zijn nakomelingen hangt, nogmaals van Jozef af. (Dit lost het probleem op van het feit dat Rachel al dood was, in de veronderstelling dat de maan haar inderdaad symboliseert.)

Maar zoals Ja'akov de droom niet correct interpreteerde, zo ontgaat ook Jozef de boodschap ervan. Als dit niet zo was, zou hij met Ja'akov geruzied hebben en gezegd: "U zult voor mij niet komen neerbuigen tot aan de grond, maar de dag zal komen dat het licht van onze familie, die bedoeld is om de wereld te verlichten, van mij afhankelijk zal zijn!" Veel later zien we in Jozefs eigen woorden een hint naar dit aspect van zijn missie: "God heeft mij voor u uitgezonden om voor u een overblijfsel in het land te bewaren en om u in leven te houden voor een grote verlossing" (45:7), en verder: "om een talrijk volk te zijn" (50:20).

Daarom concluderen we dat de dubbele droom, met zijn schijnbaar herhaalde boodschap, hem in feite voorbereidt voor een dubbele missie met betrekking tot zijn familie - enerzijds, economisch overleven; anderzijds, geestelijk overleven.

DIENSTBAARHEID, GEEN HEERSCHAPPIJ

Maar Jozef, die later leerde om de dromen van andere mensen op te lossen, kon niet zijn eigen dromen verklaren. Want als hij zijn eigen dromen correct had geïnterpreteerd, zou hij ze niet hebben verteld aan zijn broers en vader, in de verwachting dat zij ze vervulden zoals ze deden. De betekenis van de dromen, zoals hij ze begreep, was heel handig voor de jeugdige Jozef, want zij pasten bij zijn positie in het huis van zijn vader: "Hij zou jeugdige fantasieën hebben, z'n haren netjes en zijn ogen mooi maken om aantrekkelijk over te komen" (Rashi 37:2). De gestreepte mantel die Ja'akov voor

Ya'akov made for him was a royal garment (as we learn from Shemuel II 13:18), and his complimentary dreams appeared to him a direct continuation of the same idea. One is reminded of the words of Rabban Gamliel to the students upon whom he conferred ordination (Horajot 10a-b): "You think I'm giving you rulership? I'm giving you servitude!"

He who understood only the external, empty shell of his dream, without the profound message which it contained concerning his mission/servitude to his family, had to come to understand his dreams the hard way: "Yosef was sold as a slave." Yosef's path from this point onwards teaches him that any greatness bestowed upon him by Divine grace is meant for the benefit of others and not for his own enjoyment. This was so in Potiphar's house, in the prison, and even – especially – when he became the Viceroy of Egypt.

Yosef also came to learn that dreams sent from Heaven do not come just to compliment a person and foretell a shining future that awaits him; rather, they foretell the future in order that the person properly prepare himself for the mission that he will have to undertake. Such dreams always have a purpose, and demand that a person be ready to act and to assume the burden. Moreover, the interpretation of dreams requires Divine help and the decoding of every detail of the dream's symbolism. All of this Yosef learned and applied later on.

"AND YOSEF REMEMBERED HIS DREAMS..."

After learning his lesson the hard way over and over, and once the conditions were right for Yosef to fulfill his mission with regard to his family, he is reminded of his distant dreams and now understands them correctly: "And Yosef remembered the dreams which he had dreamed about them." (Thus according to Rashi, who explains "*lahem*" as "*aleihem*"). The Abarbanel poses the question: "Why does the text say '*lahem*' – the dreams were not primarily about them but about him!" In the center of the dreams stood Yosef himself, and it was to him that the others bowed. But if we interpret the use of this word as in "God will fight for you (*lakhem*) and you will be silent" (Shemot 14:14), it appears that this verse represents the turning point in Yosef's understanding of his dreams. (Compare similar uses of this word in Bereishit 24:7, Shemot 14:25, Tehillim 27:8.) After everything he has been through, Yosef now understands that his dreams were not for himself, but rather '*lahem*' – for them; it was for their sake that he dreamt them. From now on, he has the dual responsibility of sustaining the family and reuniting them under conditions of exile in the land of Egypt. (Once he understood this, Yosef hid his identity from his brothers, accusing them of being spies. We shall not now examine how this specific behavior on his part represented the fulfillment of his mission to his family.)

Later on, when Yosef reveals himself to his brothers in Parashat Vayigash, he gives clear expression to

hem gemaakt had, was een koninklijk gewaad (zoals we leren uit II Shemuel 13:18), en zijn dromen leken hem daarbij als een directe voortzetting van die gedachte. Het doet denken aan de woorden van Rabban Gamliel tot de studenten aan wie hij wijding gaf (Horajot 10a-b): "Je denkt dat ik je heerschappij geef? Ik geef je dienstbaarheid!"

Hij die alleen de externe, lege huls van zijn droom begreep, zonder de diepe boodschap die het bevatte met betrekking tot zijn missie / dienstbaarheid aan zijn familie, moest zijn dromen op de harde manier gaan begrijpen: "Jozef werd als slaaf verkocht." Jozefs pad vanaf hier leert hem dat elke grootheid hem door de Goddelijke genade geschonken, bedoeld is voor het welzijn van anderen en niet voor zijn eigen plezier. Dit was zo in Potifars huis, in de gevangenis, en zelfs - in het bijzonder - toen hij de onderkoning van Egypte werd.

Jozef ging ook leren dat dromen vanuit de hemel gezonden niet alleen maar komen om iemand te complimenteren en een stralende toekomst die hem te wachten staat te voorspellen; ze voorspellen veeleer de toekomst, opdat de persoon zichzelf goed voorbereidt voor de missie die hij zal moeten ondernemen. Zulke dromen hebben altijd een doel, en eisen dat men klaar is om op te treden en om de last op zich te nemen. Bovendien vereist de interpretatie van dromen Goddelijke hulp en het decoderen van elk detail van de symboliek in de droom. Dit alles leerde Jozef en paste het later toe.

"EN JOZEF HERINNERDE ZICH ZIJN DROMEN ..."

Na het leren van zijn les op de harde manier, telkens weer, en eenmaal de omstandigheden voor Jozef gunstig waren om zijn missie ten aanzien van zijn familie te vervullen, wordt hij herinnerd aan zijn verre dromen en begrijpt ze nu correct: "En Jozef herinnerde zich de dromen, die hij over hen had gedroomd." (Aldus volgens Rashi, die "*lahem*" als "*aleihem*" uitlegt). De Abarbanel stelt de vraag: "Waarom zegt de tekst '*lahem*' - de dromen gingen primair niet over hen, maar over hem!" In het centrum van de dromen stond Jozef zelf, en het was voor hem dat de anderen zich bogen. Maar als we het gebruik van dit woord interpreteren zoals in "God zal voor u strijden (*lakhem*) en gij zult stil zijn" (Sjemot 14:14), lijkt het erop dat dit vers het keerpunt in Jozefs begrijpen van zijn dromen weergeeft. (Vergelijk met soortgelijk gebruik van dit woord in Bereishit 24:7, Sjemot 14:25, Psalm 27:8). Na alles wat hij heeft meegemaakt, begrijpt Jozef nu dat zijn dromen niet voor hemzelf waren, maar eerder '*lahem*' - voor hen; het was ter wille van hen, dat hij ze droomde. Van nu af aan, heeft hij de dubbele verantwoordelijkheid van het onderhouden van de familie en ze te herenigen onder ballingschap omstandigheden in het land Egypte. (Zodra hij dit begreep, verborg Jozef zijn identiteit voor zijn broers; hen beschuldigend van spionnen te zijn. Wij zullen nu niet onderzoeken hoe dit bepaald gedrag van zijn kant de vervulling van zijn missie voor zijn familie betekende.)

Later, als Jozef zich aan zijn broers openbaart in sidra Vayigash, geeft hij duidelijk uitdrukking aan zijn

his perception of his double mission (45:5-7):
"For it was FOR SUSTENANCE that God sent me
before you... And God sent me before you to
preserve a REMNANT IN THE LAND and to KEEP
YOU ALIVE BY A GREAT DELIVERANCE."

(c) Yeshivat Har Etzion1997 All rights reserved to
Yeshivat Har Etzion
Yeshivat Har Et
Alon Shvut, Israel, 90433
office@etzion.org.il

waarneming van zijn dubbele missie (45: 5-7):
"Want het was VOOR LEVENSONDERHOUD dat God
mij vóór u zond... En God heeft mij vóór u gezonden om
een OVERBLIJFSEL IN HET LAND te behouden en om
U DOOR EEN GROTE VERLOSSING IN LEVEN TE
HOUDEN."

(c) Yeshivat Har Etzion1997 Alle rechten voorbehouden
aan Yeshivat Har Etzion
Yeshivat Har Et
Alon Shvut, Israël, 90433
office@etzion.org.il